

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра фізичної та реабілітаційної медицини

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної програми
«Фізична терапія, ерготерапія»
“ 28 ” листопада 2024року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради Навчально-
наукового медичного інституту
Протокол від 29 листопада 2024 р. № 4

СИЛАБУС

МАСАЖНІ ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНІКИ

обов'язкова

(редакція з урахуванням оновлення ОП «Фізична терапія, ерготерапія», відповідно
вимог Стандарту, згідно Наказу МОН України від 29.10.2024р. №1541)

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень
галузь знань	22 Охорона здоров'я
спеціальність	227 Терапія та реабілітація
спеціалізація	227.02 Ерготерапія
освітня кваліфікація	бакалавр терапії та реабілітації
професійна кваліфікація	асистент ерготерапевта
форма навчання	денна
курс та семестр вивчення	II курс, 3 семестр
навчальної дисципліни	

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри фізичної
та реабілітаційної медицини
Протокол від 27 листопада 2024 р. № 6

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Петришин Олександр Володимирович кандидат педагогічних наук, доцент; Волкова Оксана Анатоліївна, доктор філософії, асистент
Профайл викладачів	https://sport-health.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	(0532) 69-70-94
E-mail:	sporthealth@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://sport-health.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 3/90, із них:

Лекції (год.) – 12

Практичні (семінари) (год.) – 36

Самостійна робота (год.) – 42

Вид контролю ПМК (підсумковий модульний контроль)

Політика навчальної дисципліни

Особливості вивчення дисципліни «Масажні терапевтичні техніки» визначається політикою Університету та кафедри щодо організації освітнього процесу.

Кафедрою створене якісне та безпечне освітнє середовище: лекції читаються в аудиторіях Університету, які оснащені мультимедійними проекторами; практичні заняття проходять на базі Полтавського державного медичного університету (ПДМУ).

Шановний здобувачу вищої освіти! При опануванні дисципліни ми дотримуємося [Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті](#) та Правил внутрішнього розпорядку для здобувачів вищої освіти Полтавського державного медичного університету, затверджених Вченою радою ПДМУ від 8.02.2023 р., протокол №5 https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/ycZUUg0fZUvD4QBZ4a18PWhTNJH8AbU6fANHzFAF.pdf

Звертаємо увагу! Вам необхідно:

- виконувати графік навчального процесу та вимоги навчального плану;
- в обов'язковому порядку відвідувати всі види навчальних занять,

передбачені навчальним планом;

- завчасно приходити на заняття;
- бути у належній формі (шапочка, халат, бахіли);
- дотримуватись правил техніки безпеки;
- вимикати телефон, за виключенням інтерактивних занять;
- не виходити з аудиторії без дозволу викладача;
- глибоко та всебічно оволодіти знаннями та вміннями, котрі будуть необхідні майбутньому працівнику високої кваліфікації;
- бути комунікативними та відкритими до знань.

У випадку пропуску занять ви дієте відповідно Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті.

Вивчення модуля передбачає самостійну роботу здобувача освіти, яка регламентована Положенням про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти у Полтавському державному медичному університеті.

Академічна доброчесність є фундаментом сталого розвитку вищої освіти та моральним імперативом для її подальшого вдосконалення. Ми дотримуємося політики академічної доброчесності, визначеної Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету і просимо взаємності.

Оцінювання результатів навчання проходить прозоро і відкрито. Керуємося Положенням про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті.

Якщо ви не згодні з результатами оцінювання, скористайтесь рекомендаціями Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти.

Зі змістом усіх нормативних документів можна ознайомитись за посиланням <https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>.

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Масажні терапевтичні техніки», являє собою адаптовану до потреб сучасної медицини модель університетського курсу, який передбачає набуття кожним здобувачем вищої освіти спеціальних знань, умінь і навичок, загальних та фахових компетентностей передбачених курсом. Здобувачі вищої освіти оволодіють знаннями щодо впливу масажних терапевтичних технік на організм людини, особливостей проведення про із особами різного віку та з різними нозологіями. Здобувачі вищої освіти

ознайомляться з масажними прийомами та техніками з науково доведеною ефективністю. На практичних заняттях здобувачі вищої освіти закріплять теоретичні знання отримавши практичні навички використання масажних терапевтичних технік при порушеннях серцево-судинної, нервової, дихальної системи й опорно-рухового апарату.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є використання сучасних масажних терапевтичних технік у професійній діяльності ерготерапевта.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити. «Масажні терапевтичні техніки» як навчальна дисципліна: базується на вивченні здобувачами вищої освіти «Анатомії та фізіології людини», «Основи теорії та методики фізичних вправ», «Фізіологія рухової активності», «Біомеханіка та клінічна кінезіологія з динамічною анатомією», й інтегрується з цими дисциплінами;

Постреквізити. «Масажні терапевтичні техніки» як навчальна дисципліна:

– забезпечує послідовність та взаємозв'язок з інструментальними методами функціональної діагностики, лабораторними дослідженнями; терапевтичними вправами; ерготерапією при порушеннях діяльності внутрішніх органів та хірургічних втручаннях; ерготерапією при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату; ерготерапією при порушеннях діяльності нервової системи та посттравматичних стресових розладах; технічними засобами переміщення в ерготерапії, іншими предметами навчального плану, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування спеціальних умінь застосування знань із основ практичної діяльності у терапії та реабілітації в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

– забезпечує попередження передпатологічних станів і патологічних змін, які виникають при нераціональному застосуванні рухової активності.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення студентів з масажними терапевтичними техніками та використанням їх в оздоровчій та лікувальній практиці; навчитися технікам та прийомам масажу з науково доведеною ефективністю та методикам їх виконання.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: формування у студентів теоретичних знань та отримання практичних навичок з використання масажних терапевтичних технік при різних патологічних станах.

Компетентності та результати навчання, згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна

Компетентності згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна

Інтегральна:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності ерготерапевта з відновлення активності та участі осіб різних вікових, нозологічних та професійних груп, які стосуються ментальних, сенсорних, нейром'язовоскелетних, кардіореспіраторних та інших функцій організму.

Спеціальні:

СК 02. Здатність інтегрувати у практичну діяльність знання типового розвитку людини, станів здоров'я, медичної термінології та патологічних процесів, які стосуються різних структур та функцій організму, що впливають на заняттєву активність та участь осіб різних вікових та нозологічних груп.

СК 03. Здатність аналізувати і враховувати у практичній діяльності вплив особистих факторів, функцій і структур організму та факторів середовища на заняттєву активність та участь.

СК 04. Здатність застосовувати у практичній діяльності основи теорії ерготерапії та рефлексивне професійне мислення.

Програмні результати навчання, згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна:

ПРН 05. Знати та розуміти основи теорії ерготерапії, враховуючи моделі практики ерготерапії (occupational therapy models), рамки практики (frames of reference), засновані на доказах, для вирішення заняттєвих потреб окремих осіб та груп, які отримують послуги ерготерапії.

Результати навчання для дисципліни:

по завершенню вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні

знати: вплив масажних терапевтичних технік на організм людини, особливості проведення втручань із особами різного віку та з різними нозологіями, а також ознайомитися видами масажних технік з науково доведеною ефективністю та їх методикою проведення, особливостями їх застосування при різних травмах та захворюваннях;

вміти: закріпити навички проведення втручань при порушеннях серцево-судинної, нервової, дихальної системи й опорно-рухового апарату.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1.	Загальні основи лікувального масажу. Основні прийоми класичного масажу	2
2.	Основні масажні терапевтичні техніки	2
3.	Постізометрична релаксація, постреципрокна релаксація. Розтягування м'яких тканин	2
4.	Ішемізація тригерних пунктів. Масаж холодowymi агентами	2
5.	Міофасціальний реліз. Міофасціальне перевиховання	2
6.	Мобілізація суглобів. М'якотканні мануальні техніки	2
	Разом	12

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ п/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Загальні основи лікувального масажу	2
2	Основні прийоми класичного масажу	4
3	Основні масажні терапевтичні техніки	2
4	Постізометрична релаксація, постреципрокна релаксація. Розтягування м'яких тканин	2
5	Ішемізація тригерних пунктів	4
6	Масаж холодowymi агентами	2
7	Міофасціальний реліз	2
8	Міофасціальне перевиховання	2
9	Мобілізація суглобів	4
10	М'якотканні мануальні техніки	2
11	Використання масажних терапевтичних технік в травматологічній реабілітації	2
12	Використання масажних терапевтичних технік з пацієнтами, що перенесли хірургічні втручання	2
13	Використання масажних терапевтичних технік в педіатрії	2
14	Використання масажних терапевтичних технік при неврологічній патології	2
15	Використання масажних терапевтичних технік у кардіологічних та пульмонологічних пацієнтів. ПМК (підсумковий модульний контроль)	2
	Разом	36

Самостійна робота

№п/п	Зміст	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	20
2	Підготовка до поточних контрольних заходів	4
3	Підготовка до ПМК	6
4	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять:	12
4.1	Основні прийоми класичного масажу.	4
4.2	Ішемізація тригерних пунктів.	4
4.3	Міофасціальний реліз ТВ.	4
	Разом	42

Індивідуальні завдання

- огляд наукової та методичної літератури відповідно до тематики лекцій, практичних занять;
- участь у науково-дослідній роботі;
- підготовка наукових доповідей на студентські наукові конференції.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до підсумкового модульного контролю

1. Вплив масажу на організм людини
2. Основні вимоги до масажного приміщення та інвентарю.
3. Показання до використання масажних терапевтичних технік
4. Протипоказання до використання масажних терапевтичних технік
5. Основні правила методики і техніки масажних терапевтичних технік
6. Критерії вибору методики масажних терапевтичних технік
7. Основні прийоми масажу з науково доведеною ефективністю
8. Додаткові прийоми масажу.
9. Фізіологічний вплив погладжування на організм людини.
10. Методичні рекомендації до виконання прийому погладжування.
11. Загальна характеристика прийому масажу вижимання.
12. Фізіологічний вплив вижимання на організм людини.
13. Загальна характеристика прийому розминання під час виконання масажних терапевтичних технік.
14. Фізіологічний вплив розминання на організм людини.
15. Методичні рекомендації до виконання прийому розминання.

16. Загальна характеристика прийому вібрації під час виконання масажних терапевтичних технік.
17. Фізіологічний вплив вібрації на організм людини.
18. Основні види прийому вібрації.
19. Додаткові види прийому вібрації.
20. Методичні рекомендації до виконання прийому вібрація.
21. Техніка і методика масажу масажних терапевтичних технік обличчя
22. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для шиї.
23. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для кисті.
24. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для передпліччя.
25. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для ліктьового суглобу.
26. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для плеча.
27. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для плечового суглобу.
28. Анатомо-фізіологічні особливості масажних терапевтичних технік для нижніх кінцівок.
29. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для ступні.
30. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для гомілковостопного суглобу.
31. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для голені.
32. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для колінного суглобу.
33. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для стегна.
34. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для сідничних м'язів.
35. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для кульшового суглобу.
36. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для поперекової зони.
37. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для області тазу.
38. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для діафрагми.
39. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для молочних залоз.
40. Техніка і методика масажних терапевтичних технік для передньої черевної стінки.
41. Методи розтягування м'язів тканин
42. Постізометрична релаксація. Методика проведення

43. Постреципрокна релаксація. Методика проведення.
44. Ішемізація тригерних пунктів. Методика проведення
45. Особливості проведення масажу холодowymi агентами
46. Міофасціальний реліз. Методика проведення
47. Міофасціальне перевиховання. Методика проведення
48. Мобілізація суглобів. Методика проведення
49. М'якотканні мануальні техніки. Методика проведення
50. Використання масажних терапевтичних технік в травматологічній реабілітації. Методика проведення
51. Використання масажних терапевтичних технік з пацієнтами, що перенесли хірургічні втручання. Методика проведення
52. Використання масажних терапевтичних технік в педіатрії. Методика проведення
53. Використання масажних терапевтичних технік при неврологічній патології. Методика проведення
54. Використання масажних терапевтичних технік у кардіологічних та пульмонологічних пацієнтів. Методика проведення.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю

1. Продемонструвати основні прийоми класичного масажу
2. Продемонструвати основні масажні терапевтичні техніки
3. Продемонструвати методику постізометричної релаксації верхньої кінцівки.
4. Продемонструвати методику постізометричної релаксації нижньої кінцівки.
5. Продемонструвати методику постреципрокної релаксації верхньої кінцівки.
6. Продемонструвати методику постреципрокної релаксації нижньої кінцівки.
7. Продемонструвати розтягування м'яких тканин верхньої кінцівки.
8. Продемонструвати розтягування м'яких тканин нижньої кінцівки.
9. Продемонструвати ішемізацію тригерних пунктів м'язів верхньої кінцівки
10. Продемонструвати ішемізацію тригерних пунктів м'язів нижньої кінцівки
11. Продемонструвати ішемізацію тригерних пунктів м'язів тулуба
12. Продемонструвати ішемізацію тригерних пунктів м'язів верхньої кінцівки
13. Продемонструвати ішемізацію тригерних пунктів м'язів шиї
14. Продемонструвати методику масажу холодowymi агентами
15. Продемонструвати міофасціальний реліз м'язів верхньої кінцівки

16. Продемонструвати міофасціальний реліз м'язів нижньої кінцівки
17. Продемонструвати міофасціальний реліз м'язів шиї
18. Продемонструвати міофасціальний реліз діафрагми
19. Продемонструвати методику міофасціального перевиховання
20. Продемонструвати методику мобілізації суглобів верхньої кінцівки
21. Продемонструвати методику мобілізації суглобів нижньої кінцівки
22. Продемонструвати м'якотканні мануальні техніки для м'язів верхньої кінцівки
23. Продемонструвати м'якотканні мануальні техніки для м'язів нижньої кінцівки
24. Продемонструвати м'якотканні мануальні техніки для м'язів шиї
25. Продемонструвати м'якотканні мануальні техніки для м'язів тулуба
26. Продемонструвати масажні терапевтичні техніки для травматологічної реабілітації
27. Продемонструвати масажні терапевтичні техніки для пацієнтів, що перенесли хірургічні втручання
28. Продемонструвати масажні терапевтичні техніки, що застосовуються в педіатрії
29. Продемонструвати масажні терапевтичні техніки, що застосовуються при неврологічній патології
30. Продемонструвати масажні терапевтичні техніки, що застосовуються для кардіологічних та пульмонологічних пацієнтів

Методи навчання

- вербальні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- тематичні дискусії;
- мозковий штурм;
- аналіз конкретних ситуацій (кейс-метод);
- імітаційні завдання;
- презентації;
- тренінги;
- практичні.

Форми і методи оцінювання

- усний контроль;
- письмовий контроль;
- тестовий контроль;
- практична перевірка;
- самоконтроль.

Система поточного та підсумкового контролю

Контрольні заходи з дисципліни включають поточний та підсумковий модульний контроль, які регламентуються

Поточний контроль з модулю проводиться у формі усного опитування, вирішення ситуаційних завдань, оцінки виконання маніпуляцій, письмового контролю, письмового або програмного комп'ютерного тестування на практичних заняттях, оцінки виступів здобувачів вищої освіти при обговоренні питань на практичних заняттях, дискусії, тощо.

Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих,

		володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	Е	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Підсумковий модульний контроль (ПМК) здійснюється по завершенню вивчення програмного матеріалу модуля з дисципліни і проводиться на останньому занятті модуля.

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма дисципліни.
2. Силабус.
3. Тестові та контрольні завдання до практичних занять.
4. Питання та завдання до контролю засвоєння дисципліни, перелік питань практичних навичок.
5. Мультимедійні презентації лекційного курсу кафедри.
6. Мультимедійні матеріали для асинхронного навчання.

Рекомендована література

Базова

1. Фізична терапія. Підручник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Фізична терапія» на 1-му медичному факультеті Карлового університету. Швесткова Ольга, Сладкова Петра та кол. Фізична терапія: Підручник. Київ, Чеський центр у Києві, 2019. 272 с.

2. Ерготерапія. Підручник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Ерготерапія» на 1-му медичному факультеті Карлового університету. Швесткова Ольга, Свєцена Катержина та кол. Ерготерапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. 280 с.

3. Лікувально-реабілітаційний масаж (навчальний посібник) – Д.В. Вакуленко, Л.О. Вакуленко, О.В. Кутакова, Г.В. Прилуцька, 2020. 568 с.

4. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підручник. Вакуленко Л.О., Клапчук В.В., Вакуленко Д.В. 2019. 372 с.
5. Braddom's Physical Medicine and Rehabilitation 5th Edition. David X. Cifu. Elsevier. Published Date: 20th August 2015. Page Count: 1232.
6. Вакуленко Л. О., Вакуленко Д. В., Кутакова О. В., Прилуцька Г. В. Масаж загальний та самомасаж: підручник. Тернопіль : ТДМУ, 2018. 380 с.
7. Реабілітаційний масаж: підручник. Л. О. Вакуленко та ін. Тернопіль: 17 ТДМУ «Укрмедкнига», 2018. 522 с.
8. Яковенко Н. П., Самойленко В. Б. Фізіотерапія: підручник. 2-е видання. К. : Медицина, 2018. 258 с.

Допоміжна

1. Portillo M. C., Cowley S. Social rehabilitation in long-term conditions: learning about the process. J Adv Nurs. 2011;67(6):1329-1340. doi:10.1111/j.1365-2648.2010.05600.x
- 2/ Сфера діяльності фізичного терапевта: інформаційний посібник. https://physrehab.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/Sfera_diyalnosti_final_web.pdf

Інформаційні ресурси

1. Rehabilitation/[https/Електронний ресурс](https://www.who.int/health-topics/rehabilitation#tab=tab_1). Режим доступу: [//www.who.int/health-topics/rehabilitation#tab=tab_1](https://www.who.int/health-topics/rehabilitation#tab=tab_1)
2. Електронний ресурс <https://www.physio-pedia.com/home/>
3. Кафедра фізичної та реабілітаційної медицини / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sport-health.pdmu.edu.ua/>
4. Наукові та методичні здобутки співробітників кафедри фізичної та реабілітаційної медицини ПДМУ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/50>.

Розробники:

к.пед.н., доцент Олександр ПЕТРИШИН,
доктор філософії, асистент Оксана ВОЛКОВА.